

Ενημερωτική δράση-Εργαστήριο
για την ένταξη του εκτενούς/αυτοτελούς λογοτεχνικού έργου στην εκπαίδευση και
την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας

Πρόταση διδακτικής αξιοποίησης του λογοτεχνικού έργου

«Η τιμή και το χρήμα»

του Κωνσταντίνου Θεοτόκη

2η ομάδα

Αφού διαβάσετε το Γ κεφάλαιο του λογοτεχνικού έργου «Η τιμή και το χρήμα» (θα το βρείτε στον σύνδεσμο της ιστοσελίδας του ΙΕΠ [Λογοτεχνικά Έργα](#)), να καταγράψετε προτεινόμενες εισαγωγικές δραστηριότητες στην αναγνωστική εμπειρία για τη δημιουργία ευχάριστου κλίματος, καθώς και δραστηριότητες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ανάγνωση του έργου, με βάση τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

1. Δραστηριότητα ΠΡΙΝ από το προαναγνωστικό στάδιο. Σκέψη για την δημιουργία ευχάριστου κλίματος κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης: μπορεί η τάξη να έχει αναδιαταχτεί έτσι ώστε να προσομοιάζει σε ταβέρνα/παραδοσιακό καφενείο. Μπορούν να έχουν μοιραστεί εκ των προτέρων χαρτιά σε ορισμένους μαθητές/ορισμένες μαθήτριες με το όνομά του ήρωα του οποίου τα λόγια θα πρέπει να διαβάσουν, στο στάδιο της ανάγνωσης του κεφαλαίου. Δηλαδή, μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να διαβάζει τα αφηγηματικά μέρη και οι μαθητές/τριες τα διαλογικά, ανάλογα με τον ρόλο που τους έχει ανατεθεί.
2. Δραστηριότητα ΠΡΙΝ: Μπορούμε να ενημερώσουμε τους μαθητές σε γενικές γραμμές για τον τόπο στον οποίο θα διαδραματιστεί η νέα σκηνή και να τους ζητήσουμε να κάνουν τις εικασίες τους σχετικά με το τι αναμένουν, ποιοι

πιστεύουν ότι θα βρίσκονται στην ταβέρνα του Τραγούδη (με βάση την προηγούμενη αφήγηση), τι θα συζητάνε, πώς θα σχετίζεται αυτό με την πλοκή; Να συσχετίσουν με το σήμερα; Υπάρχουν καφεενεία; Ποιος ο ρόλος τους; Πόσο σημαντική είναι η κοινωνική αλληλεπίδραση που εκτυλίσσεται σ' αυτά;

Να δείξουμε έναν πίνακα ή μια φωτογραφία με αναφορά ένα καφεενείο ως αφετηρία για τις εικασίες και τις προβλέψεις

3. Άλλη μια σκέψη για το ΠΡΙΝ: επτανησιακές καντάδες, εικονική ψηφιακή επίσκεψη στην Κέρκυρα, πλοήγηση σε υλικό αρχειακό (που θα έχουμε εντοπίσει νωρίτερα)...γενικά κάποιες εισαγωγικές δράσεις για να εισαχθούν στο κλίμα. Ενδεχομένως προβολή της σκηνής και μέσω της ταινίας της Μαρκετάκη.
4. Πρόκειται για κοινωνικό μυθιστόρημα, οπότε γιατί να μην τοποθετηθεί στον χρόνο και τον τόπο, να δούμε μέσα από τη χρονογραμμή της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα (Ψηφίδες) στοιχεία για την κοινωνία, την πολιτική και τον πολιτισμό της εποχής του Θεοτόκη. Άλλη μια βοηθητική ιστοσελίδα: https://www.corfuhistory.eu/?page_id=12708 με ενδιαφέρον υλικό για την Κέρκυρα και την ιστορία της. Αυτή ίσως είναι μια δραστηριότητα για την αρχή του μυθιστορήματος αλλά εδώ δίνονται οι δείκτες που μας προκαλούν σε μια τέτοια διερεύνηση.
5. Κατά την ανάγνωση: σε ομάδες μπορούμε να ζητήσουμε τη διερεύνηση των βασικών συγκρούσεων της σκηνής: έρωτας/χρήμα, γάμος από επιθυμία/γάμος συμφέροντος, πολιτική σκηνή/προσωπικές σχέσεις (προφανώς σε δραστηριότητες, όπου οι μαθητές/τριες θα εμπλέκονται ενεργά.
6. ΚΑΤΑ την ανάγνωση: Τελικά, ποιοι είναι οι συμμετέχοντες; Ποια είναι τα βασικά πρόσωπα; Πώς περιγράφονται; Σχετίζεται η περιγραφή με τον ρόλο τους; Ποια τάξη υπερέχει;
7. ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΗ Ανάγνωση, λαμβάνοντας υπόψη τον χαρακτήρα κάθε ήρωα.
8. Μετά την Ανάγνωση: α) Ζωγραφίζουν εμπνευσμένοι από την αφήγηση.

β) Δραματοποιούν μία από τις σκηνές του κεφαλαίου κατ' επιλογήν

γ) Γίνονται θαμώνες της ταβέρνας. Έχουν ακούει τη συζήτηση μεταξύ Ανδρέα, Αντώνη, θείου και κάνουν κριτική για τις απόψεις τους. Επίσης, σε ομάδες μπορούν να αντιπαρατεθούν σε σχέση με την προτεραιότητα της Τιμής ή του Χρήματος; Θα μπορούσαν να υλοποιήσουν την ανακριτική καρέκλα - καθήμενος ο Ανδρέας ή κάποιο άλλο πρόσωπο.

Δημιουργία εναλλακτικού κειμένου: θα μπορούσαν να αλλάξουν τη στάση κάποιων προσώπων και να δώσουν μια άλλη εξέλιξη στην ιστορία.

Εναλλακτικά: Τι θα γινόταν αν....

γ) Εφαρμόζονται διάφορες θεατρικές τεχνικές (παγωμένη εικόνα, διάδρομος συνείδησης, ανακριτική καρτέκλα)...ταιριάζουν όλες και μπορούν να αξιοποιηθούν ανά ομάδα, επιλέγοντας τον χαρακτήρα που επιθυμούν.

δ) Αγώνας αντιλογίας βασισμένος στον διάλογο σχετικά με την προίκα. Σωστό ή λάθος; Προφανώς λάθος αλλά μπορούν να βρεθούν επιχειρήματα υπέρ;

9. Το θέμα της συζήτησης είναι κομβικό: εδώ τίθεται το ζήτημα της προίκας, της ηθικής διάστασης του γάμου (από έρωτα ή από συμφέρον;) και το τελικό δίστιχο που είναι εμβληματική αποτύπωση του “ηθικού διδάγματος” (αν μπορούμε να το θέσουμε έτσι). Επίσης, τίθεται το θέμα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και η στάση υποτίμησης έναντι της θεωρούμενης ως κατώτερης κοινωνικής τάξης.

“Κορίτσι δεν αγάπησε ποτέ με τον παρά μου

παρά με το τραγούδι μου και με τον ταμπουρά μου”

Στο σημείο αυτό του μυθιστορήματος ξεκινά η σκιαγράφηση του χαρακτήρα του Ανδρέα αλλά και του πατέρα, ο οποίος χρησιμοποιείται ως “πυροδότης” της εξέλιξης της πλοκής. Κομβική στιγμή η αποκάλυψη της προίκας της κόρης του - προσημαίνει τις εξελίξεις...

10. Μετά τη σύνδεση με όσα προηγούνται, προτείνεται να έχει γίνει προετοιμασία του αποσπάσματος από την/τις προηγούμενη/-ες διδακτική/-ές ώρα/ώρες (πρώτη ανάγνωση, Συζήτηση Εργασίας για μια πρώτη προσέγγιση με επαγωγικό τρόπο) με αυτοσχέδια δραματοποίηση της σκηνής ταβέρνας-καφενείου, με βάση σκηνοθετικές Οδηγίες, τις οποίες μπορούν να αντιληφθούν από το κείμενο και να αποδώσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες (απόδοση ενδυμασίας, καντάδας- τραγουδιών με συνοδεία μουσικών οργάνων, αν αυτό είναι δυνατόν).

Με αυτόν τον τρόπο, επαγωγικά, μπορούμε να μεταφερθούμε στην εποχή, δίνοντας στοιχεία για τον χώρο, τον χρόνο και τα πρόσωπα, προάγοντας την κατανόηση της πλοκής σε ένα βαθύτερο, επόμενο επίπεδο. Στη συνέχεια, γίνεται αναπλαισίωση της σκηνής, με βάση το σύνολο του έργου (Ι. Ραμουτσάκη).

11. Μετά-αναγνωστικό: ανακριτική καρτέκλα, όπου το “ανακρινόμενο” πρόσωπο είναι ο θεός του Αντρέα

12. Τα τρία ερωτήματα (κατά την ανάγνωση, μέθοδος διερευνητικής μάθησης):

- Τι λέει το κείμενο (περιεχόμενο);
- Πώς το λέει (γλώσσα, λεξιλόγιο, ύφος, εκφραστικά μέσα, αφηγηματικές τεχνικές και αφηγηματικοί τρόποι κ.ά.);
- Γιατί το λέει έτσι (πώς σχετίζεται με τις προθέσεις του συγγραφέα, την εποχή του, το διάλογο με άλλα κείμενα, τα λογοτεχνικά ρεύματα);

Επιλέγουμε δείκτες λογοτεχνικού γραμματισμού (κειμενικοί δείκτες) και δείκτες αξιακού περιεχομένου. Κατά την επιλογή, λαμβάνουμε υπόψη τη βασική αρχή: Μορφή, αξίες και περιεχόμενο συνεξετάζονται συνδυαστικά.

13. Δραματοποίηση (κατά την ανάγνωση και μετά την ανάγνωση): Πρέπει να γνωρίζουμε το δραματικό κώδικα ή αλλιώς τις βασικές δομές του Δράματος. Αυτές είναι: ο Δραματικός Μύθος, η Δράση και η Σύγκρουση, τα Πρόσωπα – Χαρακτήρες (συμπεριφορές), ο Χώρος / εστία της σύγκρουσης και ο Διάλογος.

Προκειμένου να ξεκινήσουμε τη μελέτη του κειμένου, αναλύουμε πρώτα το θέμα, την ιστορία, δηλ. το δραματικό μύθο, στη συνέχεια επισημαίνουμε τα συμβάντα (άμεσα συνδεδεμένα με τη δράση του ήρωα, ηρώων και τη σύγκρουσή του με μια άλλη δύναμη ή δυνάμεις).

Έπειτα εντοπίζουμε τα πρόσωπα, τους ήρωες και εξετάζουμε τη συμπεριφορά τους (σε σχέση με τις δοσμένες κάθε φορά συνθήκες και τα εμπόδια που παρουσιάζονται). Ακόμα τοποθετούμε τα συμβάντα στο χώρο. Τέλος χρησιμοποιούμε το διάλογο για να αντιπαραθέσουμε τις διαφορετικές φωνές- συμπεριφορές και να παρουσιάσουμε τις ιδέες, τα επιχειρήματά τους, τις επιθυμίες τους.

Φάσεις του μύθου στην πυραμίδα πλοκής του Freytag (κατά την ανάγνωση)

- Από ποιο σημείο/ κεφάλαιο ξεκινάει η πλοκή της ιστορίας;
- Ποια στοιχεία δίνει ο συγγραφέας στους αναγνώστες στην ενότητα έκθεση (exposition);
- Ποιο είναι το γεγονός που υποκινεί τη δράση;
- Ποιο είναι το πρόβλημα / η σύγκρουση που αντιμετωπίζει ο ήρωας της ιστορίας;
- Ποιο είναι το αποκορύφωμα της ιστορίας; ή Ποιο είναι το πιο σημαντικό γεγονός που αλλάζει τη ζωή του κύριου χαρακτήρα;
- Ποια γεγονότα οδηγούν στη λύση του προβλήματος/ στην επίλυση της σύγκρουσης;
- Πώς επιλύεται η σύγκρουση που αντιμετωπίζει ο ήρωας της ιστορίας;
- Τι μαθαίνουμε από τον αφηγητή (Προτείνεται η χρήση ενός γραφικού οργανωτή σε ηλεκτρονική μορφή. θα βοηθούσε στην οπτικοποίηση αυτού του φαινομένου)